

ženska, vsaj dokler je mlada, pod vednim varstvom in v vednem spremstvu matere ali kake starejše garde-dame. Zdaj je pa težko misliti, da bi mati ali kakšna teta mogla pustiti gospodinstvo in rodbino ter se preseliti z abiturijentko v tuje vseučiliško mesto, kjer ne biva nikaka sorodna ali sicer prikladna znana družina, da bi se pri isti dekle spravilo v varnost. Posebne gardne dame tudi ni mogoče najeti, in — evo, nove ovire za ženski vseučiliški študij v tujem mestu.

Vsem tem oviram in težkočam bi se v glavnem odpomoglo, ako bi dobila Ljubljana svojo univerzo. Že s tem, da bi domači najvišji ku'turni zavod priznal ženskam pravico do višje znanstvene izobrazbe, bi se izpodkopala tla predanju, ki jim krati to pravico ter jih zadržuje v nevednosti in površni plitkosti. Materijelno vprašanje bi postalo lažje in jednostavnejše, istotako bi postalo nepotrebno nadziranje, dokler bi sploh z drugimi tudi ta tradicija ne šla v grob. Z jedno besedo: Ustanovitev vseučilišča v Ljubljani je v najožji zvezi s specijalnimi interesi slovenskega ženstva v najširšem zmislu ter mu mora že iz tega vzroka biti »srčna skrb.« Dolžnost vsake Slovenke je torej, da, kjerkoli in kakorkoli more, dela propagando za ustanovitev vseučilišča v Ljubljani.

ŠTIRISTOLETNICA HRVATSKE UMETNE KNJIŽEVNOSTI.

Letos, meseca aprila, je preteklo 400 let, odkar je Marko Marulić, prvi po imenu poznani hrvatski pisatelj, napisal svojo epsko pesem »Judita.« Hrvati so z vzvišenimi slavnostmi proslavili štiristoletnico svoje književnosti ter spomin na nje ustvaritelja Marka Marulića.

Vsekako se je v Hrvatih že pred Marulićem pisalo v staroslovenskem in hrvatskem jeziku, ker Marulić sam piše o svoji

»Juditi«, da je »u verzih hrvatskih složena« in sicer »po običaju naših začinjavalac...«, ali vse, kar se je pisalo, se je ali pozgubilo, ali pa je bilo za umetno književnost brez pomena. Po pravici torej slave Hrvati v Marku Maruliću očeta svoje lepe knjige.

Marko Marulić je bil rojen v Sapljetu leta 1450. kot sin imovitega vlastelina. Obiskoval in dovršil je spljetske šole, potem pa šel na visoko šolo v Padovo — edini izmed šesterih bratov. V Padovi se je bavil s humanizmom, filozofijo, retoriko in poetiko. Bil je gotovo jako nadarjen mladenič, kar priča že okolnost, da so ga 22 let starega izbrali, da je v krasnem latinskem govoru v imenu svojih tovarišev pozdravil beneškega doža. Vrnivši se v Sapljet, živel je, kakor se o njem pripoveduje, lahkomišelnno, veseljaško življenje, ter je iz te dobe o njem ostala sledeča povest:

S svojim prijateljem Papalićem sta imela skupaj jedno ljubico. Zahajala sta k njej, menjavaje se vsako noč. Jeden je po svileni lestvici skozi okno splezal v dekličino sobico, a drugi je spodaj stal na straži. Neke noči, ko je bila vrsta na Maruliću, prosil ga je prijatelj, naj njega pusti k ljubici, v kar je Marulić privolil. Stal je na straži pod oknom. Ali prijatelja ni hotelo biti; stoprv proti jutru pade k nogam Marulićevim težka vreča — s truplom Papalićevim, z odsekano glavo.

Ta dogodek je silno pretresel Marulića; videl je v njem prst božji. Spreobrnil se je popolnoma, postal je strog asket. Stanoval je v samotni tih sobici, molil, se postil ter hodil edino v cerkve. Od tega časa se je posvetil znanosti ter jej ostal zvest celih 40 let. V starejši dobi je šel v samostan sv. Petra v Gluhi dolini, a že čez dve leti se je zopet povrnil v svojo sobico. Umril je leta 1524.

Evropsko slavo si je pridobil Marulić s svojimi latinskimi deli. Njegov »Evangelistarium« je doživel šest izdanj ter je preveden tudi na italijanski jezik. Prvič je bil

tiskan v Benetkah leta 1501. Knjiga »De institutione bene beateque vivendi« je izšla v izvirniku v desetih izdanjih in v italijanščini petkrat. To filozofski-moralično delo je prevedeno tudi na nemški, portugalski in francoski jezik.

Marulić se je bavil tudi z zgodovino in arheologijo ter napisal in izdal »Inscriptiones Solonitanae antiquae« in še več drugih latinskih spisov.

V hrvatskem jeziku je poleg »Judite« speval še drugi epos: »Suzana.« Obe pesmi obdelujeta znani svetopisemski zgodbi o Holofernu in čisti Suzani. Dalje je Marulić napisal v hrvaščini: Urehe duhovne, Dobri nauci, Stumačenje Kata — parafraza Katonovega distiha, Lipo prigovarjanje razuma i človeka, in mnogo drugih pesmi.

Tudi v hrvatski prozi je pisal Marulić ter prevel Tomaža Kempčana »Hojo za Kristusom« i. dr. Celo nekaj šaljevskih pesmi t. zv. »frottol« je napisal.

Hrvatska dela Marulićeva je izdal Kukuljević. Zbrana latinska njegova dela pa so leta 1601. izšla v Antwerpenu pod naslovom »Opera omnia Marci Maruli Spalatensis.«

Hrvatje so vsekako lahko ponosni na svojega prvega poznanega pesnika in pisatelja. — Marulić je postavil temelj hrvatski književnosti, ki se je sto let kasneje v Dubrovniku z nesmrtnim pesnikom Gundulićem in Palmotićem tako veličastno razvila.

Slava Maruliću!

POZNO, PA ŠE NE PREPOZNO. BOŽIDAR TVORCOV. KALUGA.

F. E. Korš. Prešernov album. Kritična zametka. Petrograd 1901.

Tako glasi v voljni transkripciji i prevodu naslov brošurice, katero je spisal ruski veščak slovenske književnosti sploh, književnosti Prešernove pa posebno, prevaja-

telj Prešerna v ruščino, zasluženi moskovski profesor i petrogradski akademik F. E. Korš. Brošurica pretresa tiste spise slovenske, ktere je zbral »Ljub. Zvon« v eno knjižico ter je razposlal svojim naročnikom kot poslednji sešitek za minulo leto pod naslovom »Prešernovega albuma.«

Ruskemu učenemu kritiku vsi spisi ugajajo, nektere pa nahaja kar izvrstnimi. »Več Prešerna!« Ivana Prijatelja — obširno ekscerpira ter mu končno od sebe pridaja opominjo, katero priobčujem polno: »Naj mi čitatelji ne zamerijo za posebno obširen izveček iz članka nadarjenega Prešernovega sorojaka«, pravi g. Korš. »Članek je vreden tega ne le po svojih dostojnostih, on tudi prelepo odgovarja tistim, kateri Prešerna dolže nemarnosti gledè slovanstva i domovine. Res je, da sam »Orglar« i »Nova pisarija« h koncu odgovarja tistim, kateri grajajo Prešerna za to, da je neki služil le svojim ličnim poetičnim nagonom ter čisti umetnosti, da je preziral vsakdanje nevezgode; taisto dela tudi Puškin v svoji besedi poeta s toľpo. Pa ni Prešernu, ni Puškinu ni bilo treba posebno zagovarjati se za to, da nista žrtvovala svoje nadarjenosti domovini, da nista pisala stihotvorna navodila k domoljubju. Ivan Prijatelj je res dokazal, da je bil Prešern više svojih sodobnikov i da je videl dalje njih; za to pa bi bilo čudno, grajati pesnika, da ni bil na višini položaja, ker se ni ponizil do večine! Kar zahtevajo od učitelja gledè neumnih otrok, dasi i tu želj otroških ne poštrevajo, ne moremo zahtevati od pesnika-genija kot navdahnjenega preroka. Če se mu godi, kakor se je godilo Kassandri, temu ni sam kriv. Pa še žalostneje je, se ve da, ne zanj, če trpi taisto osodo i tedaj, ko so posledice popolnoma dokazale njegovo previdnost. Kdor svojo delavnost sorazmirja samo s potrebščinami sedajnosti, ta je koristen, pa njegova korist je omejena časom i mestom; kdor pa ne dopušča, da bi sedajnost in